

ЗАБАРДАСТ АКТЁР, СЕҲРЛИ ОВОЗ ЭГАСИ ЖАЛОЛХОН ОХУНОВ

Ихтиёржон БОЛТАБОЕВ

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти
Фарғона минтақавий филиали ўқитувчиси

Аннотация

Мақолада Фарғона мусиқали драма театрида 50 йил фаолият кўрсатган таниқли санъаткор Ўзбекистон халқ артисти Жалолхон Охунов ҳаёти ва ижоди ҳақида умумий маълумот берилади ҳамда ушбу актёр ижодини янгидан мукаммал ўрганиш масалалари ўртага ташиланади.

Калит сўзлар: Фарғона театри, мусиқали драма ва комедия театри, санъат даргоҳи, М. Тоғжизода, Я.Маматхонов, ижобий қаҳрамон, Жалолхон Охунов, миллий туйғулар, мумтоз ашулалар.

MAJOR ACTOR, OWNER OF THE MAGIC VOICE JALOLKHAN AKHUNOV

Annotation

The article presents general information about the life and work of the famous artist, People's Artist of Uzbekistan Jalalkhan Okhunov, who worked at the Fergana Musical Drama Theater for 50 years, as well as issues of rethinking the work of this actor.

Key words: Fergana theater, theater of musical drama and comedy, art center, M. Tadzhizoda, Y. Mamathanov, positive hero, Jalalkhan Okhunov, national feeling, classical songs.

КРУПНЫЙ АКТЁР, ВЛАДЕЛЕЦ ВОЛШЕБНОГО ГОЛОСА ДЖАЛОЛХАН АХУНОВ

Аннотация

В статье представлены общие сведения о жизни и творчестве известного артиста, народного артиста Узбекистана Джалалхана Охунова, проработавшего в Ферганском музыкально-драматическом театре 50 лет, а также вопросы переосмысления творчества этого актера.

Ключевые слова: Ферганский театр, театр музыкальной драмы и комедии, арт-центр, М. Таджизода, Я. Маматханов, положительный герой, Джалалхан Охунов, национальное чувство, классические песни.

Кириш (Introduction)

Юсуфжон қизик Шакаржонов номидаги Фарғона вилоят мусиқали драма ва комедия театри Ўзбекистоннинг кўҳна, отахон театрларидан бири бўлиб, 1930 йили ташкил бўлган. Бу санъат даргоҳи 1933 йили Марғилон театр труппаси жамоасини ҳам ўз бағрига олиб бирлаштириб, тўлақонли театрга айланган. М. Тоғжизода, Б. Пўлатов, М.Олимова, М. Қориева, С.Қосимов, Л.Саримсоқова, С.Саидова, А.Раҳмонов, Я.Маматхонов каби санъат

қалдирғочлари театрнинг дастлабки ижодкорлари сифатида тарихга кирган. Муҳаммад Тожизода Комил Яшин ва Тўхтасин Жалиловларнинг “Ичкарида” мусикали драмасини сахналаштирган бўлиб, она ролини Лутфихон Саримсоқова ижро этган. Кетма кет сахналаштирилган “Ҳалима”, “Аршин мол олон”, “Ёндирамыз”, “Номус ва муҳаббат”, “Гулсара”, “Рустам”, “Платон Кречет” каби спектакллари билан театр ўз томошабинларига эга бўлди. Театр репертуари ранг баранг мавзуларга алоҳида эътибор берди. [1]

Рус ва жаҳон драматургиясидан таржима қилиш жадаллашгани натижасида “Икки бойга бир малай” (К.Гольдони), “Маликаи Турандот” (К.Гоцци), “Уйланиш” (Н.Гоголь), “Номус” (Г.Мдивани) каби таржима асарлар сахнага қўйилди. Бироқ миллий асарларга мурожаат ҳам тўхтаб қолмади. “Фарход ва Ширин”, “Лайли ва Мажнун” каби мусикали драмалар халқ олқиши ва ҳурматиға сазовор бўлди. Айниқса, “илк бор Фарғона театрида қўйилган “Тоҳир ва Зухра” (С.Абдулла, асари, Т.Жалилов мусикалари) спектакли республикамызда мусикали драма ривожыда муҳим аҳамиятға эға бўлди. Кейинчалик бу асар Тошкентда Муқимий номидаги ўзбек мусикали драма театрида шон-шухрат қозонди”. [2]

Асосий натижалар ва таҳлилар (Results and analyses)

Жалолхон Охунов мана шу сеҳрли даргоҳға 1946 йили 15 ёшыда қадам қўйган эди. Устозлар этагидан маҳкам тутиб, маҳорат сирларини ўрганди. Тиришқоқлиги, хотирасининг кучлилиги, турли тоифадаги инсонлар характерини яхши билиши уни етук актёр бўлиб шаклланишиға сабаб бўлди.

У актёрлик билан қўшиқчиликни баб-баробар олиб боришға интилди. Ўз овозыға эға бўлишни ўз қўшиқлари бўлишини орзу қилиб изланишда давом этди. Ўша йилларда театр жамоасы жойларда фақат спектакль қўйиш билан кифояланмас, балки концертлар беришға ҳам алоҳида эътибор беришар эди.

Муҳлислар санъаткорларнинг маҳоратини роль ижро этиши билангина эмас, балки миллий ашулаларни маромыға етказиб ижро этишларини ҳам талаб қилишар эди. Шунинг учун Жалолхон хонанда сифатида изланишдан тўхтамади.

1966 йили илк бор Фарғона театрида қўйилган “Гул ва Наврўз” (Собир Абдулла, Музаффар Муҳамедов, Тўхтасин Жалилов) спектаклида у Х. Қозоқова, Ф. Баратова, Т. Қодиров, К. Аҳмедова, Х. Ҳожинабиева каби санъаткорлар билан роль ижро этди. Мана шу йилларда унинг ашулачиликдаги муваффақияти кўзға ташланди.

Ўзбекистон халқ артисти Жалолхон Охунов XX аср Фарғона мусикали драма театрининг етакчи актёри, ўзбек адабий тили талаффузини намуналы тарзда халққа етказиш малакасини эғаллаган мумтоз сўз устасы эди. Санъаткорнинг асл исми Жалолиддин бўлиб, отасининг исми Собитхон бўлган. Фамилиясининг Охунов эканлиги ва Жалолхон деб эъюзланиши эса унинг зиёлы оила фарзанди эканлигидан дарак бериб туради. Агар яхши ўрганилса устоз Жалолхон аканинг ота-боболари Фарғона водийсида машҳур уламолардан бўлиб чиқади. Аммо шўро даврида диний саводи бор кишилар таъқиб остиға олингани учун фарзандлари ўз насабларини гапиришға журъат қилмай яшаб ўтишган. Жалолхон Охунов ҳам мана шундай инсонлардан бири бўлган. У кишидаги нурлы чехра, олижанлб муомала, санъат ва ашулага муҳаббат, актёрлик маҳорати унга ота-боболари қонидан ўтганлигыға шубҳа қилмаймыз. Нима бўлганда ҳам Жалолхон Охунов ўтган асрда Фарғона зиёлилари орасида жуда ҳурматлы, халқ меҳрини қозонган, ширалы овозы билан ажойиб қўшиқлар ижро этган инсон сифатида маданиятимиз тарихи ёрқин из қолдирди.

Жалолхон Охуновни Ўзбекистон халқ артисти улуғ санъаткор Таваккал Қодиров бошига кўтариб юрар эди. Унинг улуғ қалб эгаси эканлигини кадрлар эди. Буни Таваккал Қодировга бағишланган видеолавҳаларда яққол кўрамиз. Театрнинг етакчи актёри Тоҳир (С.Абдулла, “Тоҳир ва Зухра”), Равшан, Ҳайдар (К. Яшин, Т.Жалилов, “Равшан ва Зулҳумор”, “Нурхон”), Норбойвачча (Ҳамза, Х.Тўхтасинов, “Паранжи сирлари”), Ниёз (И.Султон, “Номаълум киши”), шаҳар ҳокими (Н.Гоголь, «Ревизор»), Нурохун (Ж.Машрабий, М.Муртазаев, “Қумрининг муроди”) роллари билан шуҳрат қозонган. Ж.Охунов жасур, матонатли кишилар образини кучли эҳтирос орқали тўлиқ очиб беришга эришар эди. Шу билан бирга комик ва салбий образлар яратишга ҳам уста эди. Хонанданинг “Баланд тоғлар”, “Эй гўзал”, “Раққосага”, “Барнога ўхшатдим”, “Ваъда бердинг”, “Сендан бўлак” сингари қўшиқлари радиофонотека олтин хазинасидан жой олган. [3] Аммо бу улуғ санъаткорнинг ижоди театр таълими тарихида етарли ўрганилмаган. Ёшлар эса унинг ижоди тўғрисида жуда кам билади. Ҳатто деярли билишмайда деса ҳам бўлади.

Хулосалар (Conclusions)

- Жалолхон Охуновнинг актёрлик маҳоратини ҳақидаги барча монографиялардаги ва газета-журналлардаги мақолаларни йиғиб, илмий тадқиқот олиб бориш керак.
- Санъаткорни билан катта ёшли кишилар билан суҳбатлашиб, хотираларини ёзиб олиш керак.
- Ж.Охунов ижро этган ашулаларни дискларга жамлаб санъат таълими даргоҳларидаги дарслар жараёнида фойдаланиш лозим.

Адабиётлар (Literature)

1. Маннопов С. Ўзбек халқ мусиқа маданияти. “Янги аср авлоди”. Т.: 2004.
2. Ўзбекистон миллий энциклопедияси. О ҳарфи. “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” нашриёти. 1996.
3. Маннопов С. Сўнмас наволар. Фарғона, 2003.